

Єрьомін М.*

МЕТОД ДЕКОНСТРУКЦІЇ У КІНЕМАТОГРАФІ ЯК СПОСІБ ВИКОРИСТАННЯ М'ЯКОЇ СИЛИ В ІДЕОЛОГІЧНІЙ БОРОТЬБІ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН НА ПРИКЛАДІ ДЕЯКИХ ФІЛЬМІВ ПЕРІОДУ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ТА СЬОГОДЕННЯ

Предметом нашого дослідження стало використання методу деконструкції (тобто отримання результатів та вирішення проблем за допомогою руйнації стереотипів) у кінематографі, як спосіб використання м'якої сили (тобто такої сили, яка змушує інших прийняти думку автора як свою власну) в ідеологічній боротьбі в контексті міжнародних відносин у наш час.

На даний момент метод деконструкції є популярним дослідницьким прийомом у багатьох видах мистецтва – митці намагаються, руйнуючи стереотипи, зрозуміти сутність мистецтва та життя в цілому. Так, Квентін Тарантіно пішов на навмисне викривлення історії у своєму фільмі «Безславні виродки» (2009), де група євреїв-партизан вбиває Адольфа Гітлера та інших людей з правлячих кіл нацистської Германії [2].

Але іноді до творчих пошуків приєднуються політичні переконання, які роблять твір ще й своєрідним політичним маніфестом. В контексті міжнародних відносин такий твір може змінити думку про будь-яке соціальне чи політичне явище, загострити відносини між країнами, або навіть повністю їх змінити. Зараз це розповсюджене, але, нажаль, мало вивчене явище, як ніколи актуальне – багато витворів мистецтва перш за все являють собою провокацію політичну.

Останнім часом побільшало випадків, коли фільми забороняються у країнах, про яких у них говориться (навіть якщо це лише одна репліка), якщо точка зору не збігається з точкою зору керівництва країни, про яку йдеться. Так, Національна експертна комісія України з питань захисту суспільної моралі заборонила вже багато фільмів. А до того тим же займалось міністерство культури. Здебільшого це фільми жахів американського виробництва, причому ті, які заслужили схвальні відгуки як зі сторони критиків, так і глядачів, а також ті, що мають неприхований соціальний меседж. Серед них такі фільми як «Хостел» Елі Рота (2005), його продовження (2006) та «Земля мертвих» (2005) живого класика жанру – Джорджа А. Ромера, який ніколи не приховував метафоричність та великий соціальний меседж своїх фільмів. Причому у випадку з «Хостелом» складається враження, що критики з комісії не дивились на художні якості фільму, а заборонили його за єдину фразу про секс-туризм в Україні, адже забороняти фільм за пропаганду жорсткості не має сенсу, якщо жорстокість у фільмі побудована спеціальним чином, щоб визивати відразу до негативних персонажів фільму у глядачів, а ця відраза вже сприяє осмисленню фільму як маніфесту проти жорсткості та комерціалізації світу. До речі, країна, яка традиційно вважається дуже жорсткою в плані цензури – Германія – «Хостел» забороняти не стала, не дивлячись на те, що один з негативних персонажів фільму німець і говорить німецькою мовою. Ця проблема була дуже просто вирішена – у німецькому прокаті цей персонаж говорить іспанською. Ще легше можна було вирішити проблему з «Хостелом» в

* студент 1 курсу Донецького національного університету
Науковий керівник: доц. Чарських І.Ю.

Україні, вирізавши ту фразу, тим більше, що для сюжету вона не важлива, а на DVD випустити фільм у двох версіях – з купюрами та без. Ця практика вже давно діє у більшості країн світу – якщо глядач хоче, він може побачити, що саме вирізали з фільму у прокаті, купивши ліцензійну відеопродукцію.

Метод заборони фільму майже завжди діяв за часів Радянського Союзу. Але зараз будь-який фільм не проблема купити у першому-ліпшому ларьку з відео, що і вийшло як з «Хостелом», так і з усіма іншими забороненими в Україні фільмами. Характерний для тоталітарного режиму метод заборони більше не є дієвим на пострадянському просторі. Забороняючи будь-який фільм, державна комісія фактично тільки збільшує інтерес публіки до нього та прибутки відеопіратів. Зараз, якщо державі потрібно нейтралізувати провокаційний політичний вплив на своїх громадян, треба самим навчитись методів деконструкції, тим більше, що в історії вже є випадки, коли відповідь на інформаційне насильство провокаційним твором давала результат. Таким прикладом є фільм Чарльза Спенсера Чапліна «Великий диктатор», який став відповіддю на активне зростання фашистських ідей на час виходу фільму (1940), детально розглянутий у статті [3].

Яскравим прикладом методу деконструкції у кінематографі також може слугувати руйнування стереотипних образів російської людини у фільмах країн Західної Європи та Північної Америки. Росіянин-емігрант з 1938-го року став популярним персонажем другого плану. Це можна побачити з фільмографії емігранта, народженого у Санкт-Петербурзі, відомого як Міша Ауер (справжнє ім'я – Михайло Унсковський). В період другої світової Ауер зіграв найбільше людей своєї національності, ніж до та після того. За свою кар'єру (1928-1967 роки) Ауер зіграв близько 175 ролей, з яких більшість – іноземці: євреї, французи, німці, араби. За моїми, можливо, не дуже точними підрахунками (адже всіх 175 фільмів з Ауером я не бачив і про національність деяких персонажів мені нічого не відомо) у його фільмографії є 26 ролей росіян, з яких більшість приходить на 1938-1945 роки [1]. Це скоріше за все пояснюється тим, що пересічні громадяни західних країн росіян побоювались, тому з питань політичної доцільності під час Другої світової війни правлячі кола намагались через кіно змалювати якщо не хорошого, то хоча би безпечного для інших народів росіянина, для чого якнайкраще підходив саме образ дворянського емігранта, адже цей росіянин був проти комунізму.

Метод деконструкції може допомогти країнам зрозуміти, яке враження вони створюють в інших. На прикладі України він може скорегувати нав'язливий імідж політично нестабільної країни, дати їй поштовх до нового іміджу держави освіченої та багатой національною культурною спадщиною.

Література

1. Mischa Auer // <http://www.imdb.com/name/nm0041681/>
2. Inglourious Basterds // http://en.wikipedia.org/wiki/Inglourious_Basterds.
3. Єрьомін Н.Б. «Метод деконструкції у кінематографі як спосіб використання м'якої сили в ідеологічній боротьбі, в контексті міжнародних відносин (на прикладі фільму «Великий диктатор»)» (на укр.яз.) // VII Міжнародна наукова конференція студентів та аспірантів «Соціологія у (пост)сучасності». Збірник наукових тез. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна. – 2010. – с.58-59.